

Лівощко Т.В., к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки підприємства
Щербеха В.А.
Запорізька державна інженерна академія
www.gerodotvv@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Лівощко Т.В., Щербеха В.А. Теоретичні аспекти інноваційного потенціалу промислового підприємства. У статті розглядаються характеристика та покращення теоретичних основ управління інноваційним розвитком потенціалу підприємством. Досліджується ефективність та розробка шляхів покращення системи управління інноваційним потенціалом. Удосконалено класифікацію та групування інновацій, систему визначення складових інноваційного потенціалу на підприємстві ПАТ «Мотор-Січ».

Ливощко Т.В., Щербеха В.А. Теоретические аспекты инновационного потенциала промышленного предприятия. В статье рассматриваются характеристика и улучшение теоретических основ управления инновационным развитием потенциала предприятия. Исследована эффективность и разработка путей улучшения системы управления инновационным потенциалом. Усовершенствованно классификацию группирования инноваций, а также систему определения составляющих инновационного потенциала на предприятии АО «Мотор-Сич».

Livoshko T., Scherbaha V. Theoretical aspects of innovative potential of industrial enterprise. In the article descriptions and improvement of theoretical government bases are examined by innovative development of potential of enterprise. Efficiency, and development of ways is investigational how to improve control system innovative potential. To perfect classification of grouping of innovations, and also system of determination of constituents of innovative potential on the enterprise of propulsion plant "Motor-Sich".

Актуальність проблеми. Актуальність теми інноваційного розвитку зростає з урахуванням сучасного стану економіки України, що характеризується кризовими явищами, низькою конкурентоспроможністю, недостатнім сприйняттям підприємствами нововведень (інновацій). Однією з причин такого становища є недостатня увага державних органів протягом тривалого періоду до проблем інноваційної діяльності, непродуманість механізмів стимулювання підприємств до її реалізації. Саме активізація інноваційної діяльності наукової та виробничої сфер є важливим завданням та умовою становлення економічної незалежності України. Крім того, досвід розвинутих країн свідчить, що вихід з економічної кризи неможливий без активізації інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку підприємств присвячені праці багатьох українських та російських вчених: С. М. Ілляшенко, Н. В. Краснокутської, Ж. А. Говорухи, О. І. Волкова, О. І. Марченко, В. В. Стадник та інших, які наголошують на необхідності державної підтримки інноваційної діяльності. Однак дані свідчать про мізерний рівень державного фінансування регіональних і галузевих інноваційних проектів, що й змушує підприємства шукати альтернативні джерела фінансування. Саме тому актуальною є проблема визначення та аналізу тих умов, за яких підприємства мали б змогу активно впроваджувати в виробництво інноваційні розробки.

Однак, не зважаючи на створену теоретичну базу, недостатньо розроблені питання визначення класифікації групування інновацій відносно сучасного стану економіки, потребує подальшого розвитку єдина система визначення складових інноваційного потенціалу. Необхідність розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо оцінювання та управління інноваційною активністю промислових підприємств зумовили актуальність теми роботи, мету і завдання, спрямовані на її досягнення.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інновація» походить від лат. innovatio (in- в і novatio- новий), тобто це кінцевий результат інноваційної діяльності у формі нового або вдосконаленого виробу чи технології, створених у результаті використання новацій, які реалізуються на ринку або впроваджуються у виробництво, управлінську та інші сфери [3, с. 173].

Термін «інновація» як економічна категорія, яку розробив і ввів у широкий вжиток Й. Шумпетер, – це не просто дефініція, що означає будь-яке нововведення, а нова функція виробництва. Це – зміна технології виробництва, яка має історичне значення і є необхідною [4, с. 4].

Кожен вчений, який займається вивченням інновацій, формулює своє бачення цього терміна, саме тому термін «інновації» має свої варіації.

Інновація в широкому розумінні — прибуткове використання новацій у вигляді нових технологій, видів продуктів, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного або іншого характеру [2, с. 21].

На думку Антонюк Л. Л, аналіз різних визначень інновації дає змогу зробити висновок, що специфічний зміст цієї категорії становлять зміни, а отже, головною функцією інноваційної діяльності є функція змін. Отже, інновації можна трактувати в трьох аспектах:

- інновація в широкому значенні — як будь-яка зміна, що підвищує конкурентоспроможність суб'єктів господарювання;
- інновація у вузькому значенні — як процес трансформації наукових досягнень у виробництво;
- інновація, впроваджена в господарську практику [6, с. 14].

Базовою класифікацією є групування інновацій Й. Шумпетера, що була основою його власної теорії економічного розвитку. Він виділяв п'ять типів інновацій: використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового ринкового забезпечення (технологічні); виробництво продукції з новими

властивостями (продуктові); використання нової сировини (сировинні); зміни в організації виробництва та його матеріально-технічне забезпечення (організаційні); виявлення нових ринків збуту (ринкові) [3, с. 174].

Для удосконалення цієї класифікації пропонується ввести шостий тип інновацій, як наукову новизну, котра трансформує її для теперішньої економічної ситуації. Удосконалена класифікація зображена на рисунку 1.

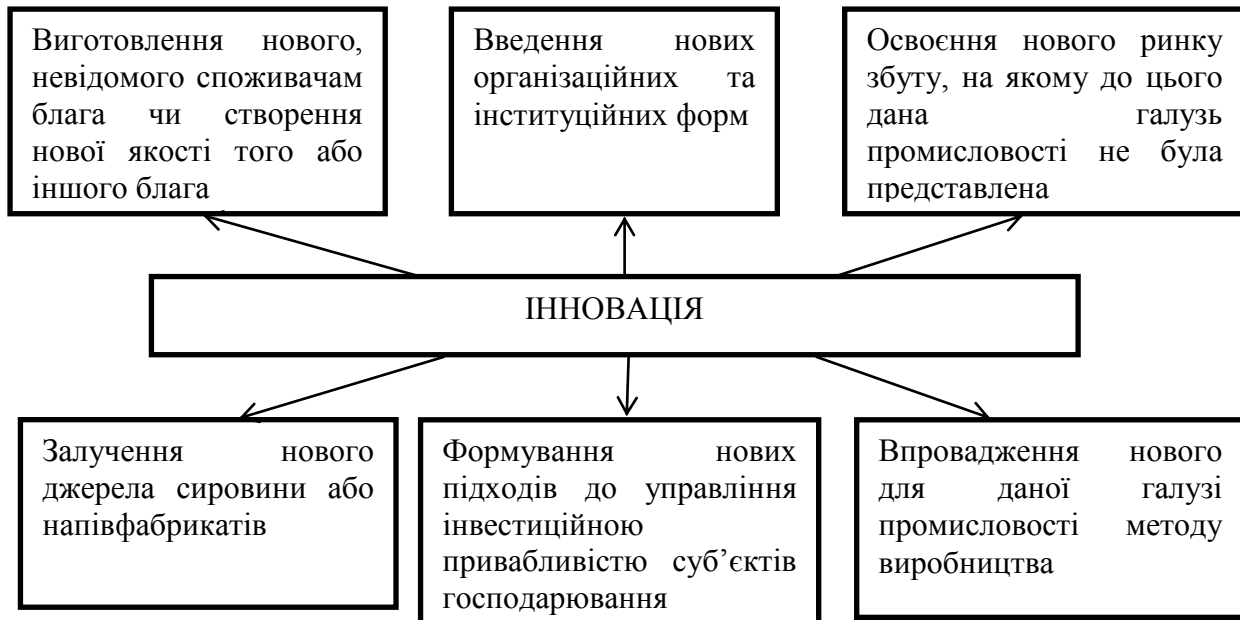

Рисунок 1 – Удосконалена базова класифікація групування інновацій за Й. Шумпетером

Успішна інноваційна діяльність підприємства впродовж інноваційного циклу залежить від належного рівня інноваційного потенціалу підприємства. Інноваційний потенціал передбачає реальну або ймовірну спроможність підприємства виконувати цілеспрямовану роботу у сфері розробки, виробництва й упровадження інноваційного продукту або процесу. Але стабільність і успішність інноваційної діяльності підприємства, як свідчить світова практика, значною мірою залежить ще від його інноваційної активності, тобто постійного оновлення ідей, новацій, розробки, виробництва і просування на ринок ефективної у виробництві та споживанні інноваційної продукції.

Деякі вчені вважають, що інноваційний потенціал разом з інформаційним є складовою інтелектуального потенціалу, і не виділяють окремих складових останнього. Інші враховують як складову інноваційного потенціалу (кадрову, виробничу, фінансову). Тобто, потенціал будь-якого процесу необхідно розглядати як самостійний системний елемент, що володіє кількісними й якісними характеристиками. Його основними кількісними характеристиками є обсяг споживаних ресурсів, що переробляються, і вироблених кінцевих результатів, а якісними - відношення кінцевих результатів до обсягу спожитих ресурсів за певний інтервал часу. Для здійснення інноваційної діяльності потрібна матеріально-технічна технологічна база, фінансові ресурси, кадрові забезпечення, інформаційні ресурси тощо.

Необхідно врахувати, що розвиток інноваційного потенціалу підприємства нашоухується на подолання зовнішніх бар'єрів, а саме адміністративних, технологічних, інфраструктурних тощо. Інноваційна діяльність потребує постійної фінансової підтримки як з боку підприємств, так і з боку держави. Так за досліджуваний період найбільш дієвими джерелами фінансування були власні кошти підприємств і кошти іноземних інвесторів, саме в цих розділах простежувалися зростання об'ємів фінансування в інноваційну діяльність машинобудівних підприємств України.

Тому з метою ефективного використання інновацій на промислових підприємствах пропонується реалізувати проект зі створення системи виявлення, вивчення, відбору та впровадження інновацій. Такий проект знайшов підтримку на ПАТ «Мотор Січ».

Для забезпечення прискореного розвитку інноваційного потенціалу підприємств необхідна відповідна організаційно-економічна система, перебудова структури науково-технічної та інноваційної діяльності підприємства. Вона має бути спрямована на досягнення конкретної мети, мати потрібні для цього механізми, формуватися й діяти на основі певних принципів. Ключовим принципом формування такої структури є побудова на підприємстві цілісної системи комплексів, що охоплює весь цикл здійснення інноваційної діяльності, починаючи з генерації нових науково-технічних ідей і їх відпрацювання до випуску й реалізації створеної на цій основі сучасної наукомісткої продукції (рисунок 2) [24, с. 49].

Зазначена система має вигляд сукупності взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих комплексів і відповідних їм організаційних елементів, необхідних і достатніх для ефективного функціонування у сфері науки й техніки, має власну внутрішню будову. Водночас вона може бути складовою загальної структури підприємства, доповнюючи і розвиваючи її до більш великої системи наступного порядку.

Кінцевою метою формування структури має бути не просто створення конкретним суб'єктом господарювання умов для більш ефективного ведення ним науково-технічної та інноваційної діяльності, а також подолання спаду виробництва підприємства, його структурну перебудову й зміну номенклатури продукції, підвищення її конкурентоспроможності та привабливості для внутрішнього і зовнішнього ринків, створення нових робочих місць, розвиток інноваційного потенціалу. Представлений розподіл організаційних елементів інноваційної структури за утворюючими її комплексами, безумовно, не є вичерпним і тим більше єдиноможливим.

Отже, інноваційний потенціал можна представити у вигляді сукупності векторів, спрямованих на кінцевий результат. Чим більший інноваційний потенціал підприємства, тим вірогіднішим є позитивний результат його розвитку та управління ним. У практичній діяльності ПАТ «Мотор Січ» для контролю за розвитком інноваційного потенціалу було створено координаційну групу з інноваційного процесу. За виявлення, відбір та впровадження інновацій відповідають представники різних за функціональним призначенням відділів,

котрі підпорядковуються лише своєму керівництву і через це не мають одноставної думки щодо тієї чи іншої розробки.

Рисунок 2 – Системний підхід до формування й розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Для практичного управління інноваційним процесом пропонується впровадити регламентну систему управління інноваційним процесом на підприємстві, яка допоможе координаційній групі покращити ефективність інноваційної діяльності.

Впровадження на підприємстві проекту «Координаційна група з інноваційного процесу», як очікується, покращить показники виробничо-господарської діяльності в прогнозованому періоді. Показники виробничо-господарської діяльності збільшаться, це відбудеться не лише завдяки збільшенню обсягів реалізованої продукції, а також через покращення системи управління інноваційним розвитком підприємства. Ефект від впровадження координаційної групи з інноваційних процесів у прогнозованому періоді, можна бачити в таких показниках, як дохід від реалізації продукції, чистий дохід від реалізації продукції, валовий прибуток та чистий прибуток. Отже, позитивний ефект від покращення системи управління інноваційним розвитком

шляхом реалізації проекту «Координаційна група з інноваційного процесу» на промисловому підприємстві спостерігаємо в кінцевому показнику, тобто в чистому прибутку, який збільшиться порівняно з попереднім періодом.

Висновки. Отже, для переходу підприємства на інноваційний шлях розвитку управлінський персонал повинен врахувати багато різноманітних факторів, починаючи від особливостей власного виробництва і закінчуючи станом економіки країни в цілому. Переваги інноваційного фактора в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств машинобудування сьогодні є очевидними, і його вплив на виробництво – радикальним і комплексним. Так, як однією з найактуальніших проблем вітчизняної економіки є підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування на основі їх технологічного переоснащення й розвитку наукоємних галузей виробництва, тому на підприємствах виникає гостра потреба в отриманні доступу до передових технологій.

Ефективне управління інноваційною діяльністю підприємства означає перехід на новий, досконаліший спосіб організації його діяльності, що забезпечує зростання виробничих можливостей та є показником інноваційного розвитку підприємства.

Список літератури:

1. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності : Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І.А. Павленко, Н.П. Гончарова, Г.О. Швиданенко. – К. : КНЕУ, 2002. – 150 с.
2. Водянка Л.Д. До питання про економічну сутність поняття інновацій та їх класифікації / Л.Д. Водянка // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2012. – № 31. – С. 173–177.
3. Механік О.В. Інновації, історія їх виникнення, суть та значення для підвищення конкурентоспроможності країни / О.В. Механік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №2. – С. 3–10.
4. Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки / К.Д. Гордієнко. [Вид. 2-е, перероб. і доп.]. – К. : КНТ, 2007. – 360 с.
5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. – 334 с.

Ключові слова: інновації, інвестиції, потенціал, управління, розвиток, підприємство.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, потенциал, управление, развитие, предприятие.

Keywords: innovation, investment, potential, management, development, enterprise.

Надійшла до редакції 03.06.2014 р.

Рецензент: к.е.н., доцент Конащук В.Л.